שוין פערטיג
אונאיהר קענט עס קריגען!

— די —
סודות
פון דער
מלחמה

האבען ארויסגערופען גרויס אינטערעס אין אלע קרייזען פון דעם אמעריקאנער אידענטהום.

דאס זיינען וואהרע פאקטען ווי די מלחמה האט זיך אנגעפאנגען און אזעלכע פאקטען וואס זענען אין קיין שום צייטונג, און קיין שום בוך, און קיין ווערק ניט פערעפענטליכט געווארען.

עס איז ווערטה פאר יעדען מענשען צו לעזען דיעזע קליינע פאמפלעטס, ווייל אזעלכע זאכען ערשיינען זעהר זעלטען אין דער אידישער ליטעראטור, איבערהויפט זיי זאלען זיין אריגינעל.

מיר האבען שוין פערקויפט הונדערטער קאפיעס אין אנדערע שטעדט און יעדער איינער דארף זיך זעהן צו איילען און קויפען איינע פון דיעזע פאמפלעטס, ווייל זיי וועלען עס נאכהער ניט קענען בעקומען.

די פאקטען זענען בעשריבען אין א לייכטען שעהנעם אידיש, זיי זענען העכסט שפאנענד און עס איז א פערגעניגען זיי צו לעזען.

.. בלויז ..
10 סענט א קאפיע

איילט זיך צו און שיקט פאר א קאפיע אדער פרעגט אייער צייטונגס־פעדלער וועגען דעם וועט ער אייך שוין בעזארגען.

אכטונגספאל
פערלאג „קענעדע"

The Canadian Jewish Publishing Co.
of Toronto Limited., Toronto, Ont.

מעדיצין און געזונדהייט

דער קאמפף מיט די אינ־פעקציעזע (אנשטעקענדע) קראנקהייטען.

פון דר. ריווא ראפאפארט

דער מענש האט פון אנפאנג פון זיין געשיכטע געמוזט פיהרען א פערביטערטען און הארטען קאמפף מיט דער נאטור פאר זיין עקזיסטענץ ווייל ער איז פון אלע זייטען ארומגערינגעלט פון שונאים, וועלכע ער מוז שטענדיג בעקעמפפען און בעהערשען — די גאנצע מענשליכע ציוויליזאציע איז דער קאמפף פון די מענשען מיט דעם צוועק צו מאכען די נאטור־כחות אונז געהארכזאם. אמאל האט דער מענש אין דעם בליץ און דונער געזעהען א בייזען גאט, און כדי איהם מילדער צו מאכען, האט ער איהם געבראכט קרבנות. היינט האט מען געמאכט בליץ־בלייטער און מיר האבען שוין פאר די נאטור־ערשיינונגען קיין מורא ניט, פערקעהרט מיר האבען זיי ליעב, מיר האבען אפילו א עסטעטישען גענוס צוקוקען זיך צו זיי. היינט שטעהען מיר שוין אויף אזא מדרגה פון דער ענטוויקלונג, אז אלע נאטור ערשיינונגען זענען אונז פערשטענדליך קלאר, און דערפאר האט מען געקענט געפינען מיטלען זיי אונשעדליך און אפילו נוצליך צו מאכען.

ס'איז אבער דא נאך א גרויס שטיק נאטור, וואס איז פאר אונז א רעטזעל, און וואס איז פאר אונז אפט א געפעהרליכער שונא, אזוי למשל זענען דא אין דער נאטור מיליאנען קליינענקע חיה'לעך, באקטעריען, וועלכע מיר אטהעמען אין אונז אריין מאסען מיליאנען יעדע מינוט, און ...נדע פון זיי קען אונז מאכען געפעהרליך קראנק, און קען דינען אלס א סבה פון צאהלרייכע און פערשיעדענע אינפעקציעזע (אנשטעקענדע) קראנקהייטען.

שוין בעת די ריזענהאפטע אונשרעקליכע עפידעמיעס פון מיטעל־אלטער, ווען דער מענשליכער פערשטאנד איז געווען געשמידעט אין קייטען פון פאנאטיזם, אז צו יעדער זאך האט מען געמוזט געפינען א פאנטאסטישע איבערנאטירליכע ערקלערונג, — שוין דאן האבען דאקטוירים אנגעהויבען זיך פערטראכטען איבער דער ערשיינונג, אז די קראנקהייטען געהען געוועהנליך איבער פון די קראנקע צו די געזונדע. די סבות דערפון האט מען אבער דאמאלסט נאך ניט געקענט רעכט פערשטעהען.

ערשט אין דער צווייטער העלפט פון 19־טען יאהרהונדערט האט זיך דעם בעריהמטען געלעהרטען, ראבערט קאך נאך א גאנצער רייהע עקספערימענטען און פראבען איינגעגעבען צו בעווייזען אז די סבה פון פיעלע מענשליכע קראנקהייטען, וועלכע פיהרען אפט צום טויט, איז א זעהר קליין לעבעדיג בעשעפעניש, וועלכען מען קען ניט דעם געוועהנליכען אויג נישט זעהען, דאס איז דער אזוי גערופענער מיקרא־ארגאניזם. די קראנקהייטען, וועלכע ווערען ארויסגערופען דורך די דאזיגע מיקרא־ארגאניזמען הייסט אינפעקציעזע, און זייער סבה ליעגט אין דעם, וואס אין די מענשליכע געוועבען זענען אריינגעדרינגען באקטעריען.

ס'זענען אין אמת'ן אויך דא נישט קיין שעדליכע באקטעריען, פריעדליכע צוזאמענוואהנער פון מענשליכען ארגאניזם, און זיי ברענגען דעם מענש נאך נוצען, דאס זענען די אזוי גערופענע סאפראפיטען, נאר וועגען זיי רעדען מיר דא דערווייל נישט. אונז אינטערעסירען דא נאר די שונאים פון מענשענס געזונד, די שעדליכע מיקרא־ארגאניזמען.

און אט נאך פיעל בעאבאכטונגען און פראבען האט זיך ראבערט קאך'ן און זיינע שילער איינגעגעבען צו בעווייזען אז פאר יעדער אינפעקציעזער קראנקהייט איז דא איינער, א ספעציפישער מין מיקרא־ארגאניזם. און אז נאר אט דער איינער מיקראארגאניזם קען ארויסרופען די אדער יענע קראנקהייט. שפעטער האט זיך איינגעגעבען בעווייזען נאך מעהר. נעמליך, אז די דאזיגע קליינענקע לעבענס־וועזענס זענען זעהר און זעהר פערשיעדענארטיג, און לויט זייער פארם, און לויט זייערע פונקציעס. זיי אלע פיהרען מעהרסטענטיילס א כאראקטעריסטישען לעבען ד. ה. פאר זייער עקזיסטענץ מוזען זיי האבען די זאפטען פון א צווייטען לעבענדיגען ארגאניזם. זיי ציהען זייער יניקה אויף דעם חשבון פונ'ם לעבענס־פערלויסט פון א צווייטען לעבענדיגען וועזען.

ווי בעציהט זיך דער מענש צו דעם דאזיגען אונזיכטבארען, בעהאלטענעם, נאר דאך אזוי געפעהרליכען שונא? האט דער מענש וואסערע ס'איז מיטלען און וועלכע ס'איז מעגליכקייטען צו קעמפפען געגען איהם? אדער זענען מיר דא גאנץ שוצלאז?

שוין אין די אלטע צייטען איז געווען בעקאנט דער פאקט, אז ווען דער מענש פערגיפטעט זיך מיט א סם, הויבט ער אן מיט איהם צו קעמפפען און סטארעט זיך צו בעפרייען פון איהם. און ווען דער מענש שטארבט נישט אין דער צייט פון דעם דאזיגען קאמפף, ווערט ער שפעטער פיעל שטארקער, פיעל בעוואפענטער געגען א נייער פערגיפטונג.

אזוי איז בעקאנט, אז דער גריכישער פילאזאף מיטרידאטעס האט געפיטערט די ענטען מיט קליינע פארציעס סם, און שפעטער האט ער זיי געברויכט צו עסען, כדי אזא אופן צו בעשיצען זיך פון א מעגליכער פערגיפטונג. אין אינדיען איז געווען א סעקטע "שלאנגען־בעשווערער" וואס זייערע מיטגליעדער פלעגען פון די יונגע יאהרען אן ספעציעל זיך לאזען בייסען פון שלייגען, כדי אויף אזא אופן זיין בעשיצט אויף דעם גאנצען לעבען פון די שלאנגען. פאר איניגע יאהר הונדערטע צוריק האבען שוין די כינעזער און די אינדיאנער געוואוסט, אז ווען א מענש איז שוין איין מאל געווען קראנק אויף פאקען איז ער אויף פיעל יאהרען בעפרייט פון דער דאזיגער קראנקהייט.

הייסט עס, אז אינ'ם מענשליכען ארגאניזם גופא בילדען זיך עפעס בעשיצענדע געגען־קערפער, וועלכע זענען פעהיג מלחמה צו האלטען מיט דעם סם, וועלכער קומט אין קערפער אריין. וויסענשאפטליך אבער האט זיך ערשט אין 1900 יאהר דעם דייטשען געלעהרטען בעהרינג געגעבען צו בעגרינדען די טעאריע וועגען דעם ענטשטעהען פון דיא דאזיגע בעשיצענדע געגען־קערפער אין דעם מענשליכען ארגאניזם. פון יענער צייט אן האט די פראגע נישט אויפגעהערט צו אינטערעסירען דיא מעדיצינישע וועלט. ס'זענען ענטשטאנען פיעלע אינטערעסאנטע און שארפזיניגע טעאריען (הויפטזעכליך ענטוויקעלט דורך מעטשניקאוו, ביכנער און עהרליך) וועגען דעם, וואו עס בילדען זיך די בעשיצענדע געגען־קערפער, ווי־אזוי, מיט וועלכע מיטלען די מענשליכע ארגאנען נעהמען אנטהייל אין דעם קאמפף מיט די באקטעריען.

בעהרינג'ען האט זיך איינגעגעבען צו בעווייזען, אז ווען מען נעהמט א חיה און מען שפריצט איהר אריין דיפטעריט־סם און שפעטער זאל מען א ביסעל פליסיג־בלוט פון דער חיה וואס מ'רופט סערום אריינשפריצען א מענשען, וועלכער איז אנגעשטעקט מיט דער דאזיגער קראנקהייט (דיפטעריט), דאן וועט דאס סערום ווירקען אויסהיילענד. פון יענער צייט אן האט מען אנגעהויבען פראקטיש אנווענדען דאס מיטעל, און די שטערבליכקייט פון דיפטעריט האט זיך פערקלענערט מעהר ווי אויף א העלפט.

דער דאזיגער גלענצענדער ערפאלג האט, נאטירליך, געגעבען די דאקטוירים נאך מעהר מוטה צו ארבייטען אין דער זעלבער ריכטונג, און מען האט געמאכט א גאנצע רייהע נאך אנדערע סערומס, עהנליך ווי דאס דיפטעריט־סערום, מיט וועלכען מ'בעקעמפפט די אלע אנדערע אנשטעקענדע קראנקהייטען.

גענייערס וועגען דעם וועלען מיר איבערגעבען אין דעם נעקסטען ארטיקעל.

אינטערנאציאנאלע געזעצע

(געשריבען פאר'ן „אידישען זשורנאל" פון ש. ב. י.)

די געבראכענע אינטערנאציאנאלע געזעצע און טריטים. — די יעצטיגע מלחמה וועט שאפען מעהר היוערענדע און שטארקערע געזעצע. — זיי וועלען געשאפען ווערען פון דיא פעלקער און ניט פון דיא רעגירונגען. — אלע לענדער אפילו די ניט־ציוויליזירטע וועלען מוזען אנטהייל נעהמען אין די אינטערנאציאנאלע קאנווענשאנס.

די לעצטע צייט רעדט מען זעהר פיעל וועגען די אינטערנאציאנאלע געזעצע וועלכע ווערען געבראכען פון דיא פערשידענע נאציאנען וואס זיינען פערמישט אין דער יעצטיגער וועלט־מלחמה.

וואס זענען דאס פאר א געזעצע? עקזיסטירען אזעלכע געזעצע? זענען ווען עס איז געווען אינטערנאציאנאלע געזעצע.

דאס זענען אזעלכע פראגען, וועלכע מען הערט אפט צווישען די מיליטערישע און פאליטישע קרייזען.

„מאכט איז רעכט!" איז אימער געווען דער הויפט אינטערנאציאנאלער געזעץ. דאס הייסט, די יעניגע נאציאן, וועלכע איז געווען די שטארקערע, יענע האט געהאט די גרעסטע רעכט. אויף איהר זייט איז געווען אלעס, און ביז היינטיגען טאג ריידען וועגען דעם גרויסע דיפלאמאטען, אלס וועגען דעם גרעסטען אינטערנאציאנאלען געזעץ.

מענשען דענקען אויך, דאס די אינטערנאציאנאלע געזעצע, וועלכע זענען געשאפען געווארען פון די פערשיעדענע נאציאנען, זענען ניט ווערטה דעם פאפיר אויף וועלכען עס איז געשריבען געווארען, ווייל קיינער פון די נאציאנען רעספעקטירען עס ניט, איבערהויפט האט עס געוויזען די יעצטיגע מלחמה.

אין דער יעצטיגער מלחמה זענען די אינטערנאציאנאלע געזעצע געטראטען געווארען מיט די פיס פון יעדער נאציאן, וואס איז פערמישט אין דעם יעצטיגען טייפעלשפיעל אין איירעפא.

עס איז אבער ניט ריכטיג צו דענקען דאס דערפאר, ווייל די געזעצע ווערען געבראכען, טויגען ניט קיין אינטערנאציאנאלע געזעצע. אויב דאס וואלט געווען דער פאל, דאן וואלט מען דאך געקענט דאס זעלבע זאגען וועגען דער גאנצער יוריספרודענץ, דאס ווי באלד אזוי פיעל גנבים, רויבער און מערדער געהען ארום פריי אונבעשטראפט, טראצדעם, וואס עס זענען דא אזעלכע שווערע שטראפען פאר דיעזע פערברעכער, דעריבער טויגען ניט די געזעצע פאר די אויבענדערמאהנטע פערברעכער.

א בעריהמטער אמעריקאנער יוריסט ריידענדיג וועגען די אינטערנאציאנאלע געזעצע, האט ערקלעהרט:

„דאס אויב יוראספרודענץ זאל אנגענומען ווערען צו פערנטפערען אלע אינטערנאציאנאלע פראגען, דאן וואלט דער ווערטה פון געזעץ געשטאנען פיעל נידעריגער איידער עס שטעהט יעצט

די לאקאלע געזעצע פון יעדען לאנד, זענען אזעלכע, וועלכע מען פשט'עלט אויס, ווי עס לוינט זיך נור בעסער פאר איינעם, אדער דעם צווייטען צד. יעצט קען מען זיך פארשטעלען ווי וואלט געווען דער פאל, ווען די פארגעשריבענע אינטערנאציאנאלע געזעצע וואלטען טאקע אין דער אמת'ן געווען אזעלכע ווי די לאקאלע געזעצען איבעראל און ווען עס וואלט געקומען צו א משפט צווישען נאציאנען וואלט מען זיך אין הונדערטער יאהרען ניט געקענט אויספשטלען וועגען דער קלענסטער פראגע.

דער האאגער טריבונאל האט פונקציאנירט אלס א אינטערנאציאנאלער געזעץ־פלאץ, אבער אין דער יעצטיגער מלחמה האט זיך דאס ארויסגעוויזען אלס באנקראט. קיין נאציאן איז גאר אין זינען ניט געלעגען קיין אינטערנאציאנאלע געזעצען. מען בענוצט זיך מיט דום־דום קוילען, מען בעפאלט פריעדליכע איינוואוינער, מען באבבארדירט אונבעוואפענטע שטעדט א. ז. וו. איין רעגירונג ווארפט די שולד אויף דער צווייטער, איינע בעקלאגט זיך אויף דער צווייטער און אין דער זעלבער צייט טהוען דאס אלע אהן אויסנאהמע.

די אינטערנאציאנאלע געזעצע, זענען אזוי באנקראט, פונקט ווי עס איז באנקראט דער קריסטענטהום, דער סאציאליזם און אנדערע פערשיעדענע איזמען.

די לעצטע האבען ניט געקענט אויפהאלטען זייערע גלויבענס גענאסען פון צו מארדען איינער דעם צווייטען. אזוי אויך האבען די אינטערנאציאנאלע געזעצע ניט פערמידען מען זאל זיי ניט איבערטרעטען, ...אס ווייזט אויס, זענען די געזעצע ...שאפען געווארען צוליעב דעם, מען זאל ... קענען איבערטרעטען. ווארום ווען ניט, וואלט דאך איין נאציאן ניט געהאט מיט וואס צו בעקלאגען זיך אויף דער צווייטער און אנרופען זיי בארבארען א. ז. וו.

דאס איז אבער נור גערעדט געווארען ביז דער יעצטיגער מלחמה. די יעצטיגע מלחמה האט געגעבען אלעמען א גרויסען לעסאן בנוגע אינטערנאציאנאלע א גוטען לעסאן בנוגע אינטערנאציאנאלע געזעצע. דאס, וואס די טהעאריע האט ניט אויסגעהאלטען, וועט די פראקטיק אויסהאלטען. דאס, וואס עס איז געשאפען געווארען פון די רעגירונגען טויג ניט פאר'ן פאלק, פאר די וועלכע ליידען אם מעהרסטען פון דער מלחמה. דאס וואס עס וועט געשאפען ווערען פונ'ם פאלק, וועט זיין דאס ריכטיגע געזעץ.

יעצט קענען מיר וויסען דעם ריכטיגען ווערטה פון אינטערנאציאנאלע געזעצע. אין דער יעצטיגער צייט, ווען מען בענוצט זיך מיט האוויצערס, לופט־באלאנען, זעפעלינס, עראפליינס און נאך פערשיעדענע מאדערנע מארד אינסטרומענטען, ווי מיינס, טארפידאס, און סובמארינס, זענען אינטערנאציאנאלע געזעצע גאנץ וויכטיג. אין דער יעצטיגער צייט ווען א שראפנעל קען אויסהארגענען הונדערטער סאלדאטען אויף אמאל, דארף מען האבען א געזעץ מיט וואס מען מעג זיך יא בענוצען און מיט וואס ניט. די דורכפיהרער פון די געזעצען וועלען זיין די וועלכע ליידען דירעקט פון דעם.

יעצט וועלען שוין די קריעגס־פיהרענדע לענדער, די זיגער אזוי גוט ווי די בעזיעגטע, וויסען, דאס אין די קומענדע מלחמות, וועלען זי זיך ניט וועלען מעהר בענוצען מיט קיין דאס־דאס קוילען און אנדערע פערניכטענדע קרעפטען וועלכע זענען געזעצליך פארבאטען פון אלע נאציאנען.

די יעצטיגע מלחמה וועט זיי פשוט אויסלערנען ווי דאס צו האלטען און ווי עס צו רעספעקטירען.

זאגאר, וואס עס אנבעלאנגט צו טריטים, קאנטראקטען און אגרימענטס, וועלכע ווערען געמאכט פון איין נאציאן מיט דער צווייטער, וועלען אויך מעהר אבגעהיט ווערען, ווייל די ארט און וויזע, ווי אזוי אזעלכע דאקומענטען זענען געמאכט געווארען ביז יעצט, איז דאס מעהר ניט געווען ווי א הויז צוזאמענגעשטעלט פון פאפיר. ווען דאס איז געמאכט געווארען, האט מען געוואוסט, אז מען וועט עס ניט האלטען, ווי עס איז געווען דער פאל מיט בעלגיען.

די יעצטיגע מלחמה וועט אלעמען אויסלערנען ווי צו מאכען טריטים. אגרימענטס און קאנטראקטען, וועלכע זאלען אזוי שנעל ניט קענען געבראכען ווערען, זאגאר מיט מאכט, וואס דאס איז אימער דער גרעסטער געזעץ.

די געוואלדטהאטען אין דער יעצטיגער מלחמה, וועלען אויך ברענגען צו דעם, וואס די גאנצע וועלט וועט מוזען זיין פעראייניגט אונטער די אינטערנאציאנאלע געזעצען. ביז מיט א קורצער צייט צוריק זענען פיעלע לענדער געווען אויסגעשלאסען פון די אינטערנאציאנאלע קאנווענשאנס, וואו עס זענען געשאפען געווארען געזעצע פאר מלחמה און פריעדענס־צייט, למשל, יאפאן, טערקיי און כינא. זענען אמאל ניט פעררעכענט געווארען פאר גענוג ציוויליזירט, זיי זאלען קענען צושטעהן צו אזעלכע קאנווענשאנס, וואו אינטערנאציאנאלע געזעצע זענען געשאפען געווארען. יאפאן, כינא און טערקיי זענען לעצטענס אבער אויך אריינגענומען געווארען, און יעצט וועט מען דארפען רופען צו אזעלכע קאנווענשאנס, אלע מענשליכע וועזענס פונ'ם גאנצען ערד־קוגעל צו בעטהייליגען זיך אין שאפען געזעצע פאר זיך און אויב דאס וועט ווירקליך זיין, וועלען די געזעצע ניט איבערטראטען ווערען. די וועלט האט ריזען מאל צופיעל געליטען פון דעם, וואס די געזעצע זענען איבערטראטען געווארען, און די מלחמה האט זיי אויסגעלעהרענט ווי דאס צו פערמייבען אין דער צוקונפט.

שיפען וועלען געזונקען ווערען מיט דער מאנשאפט

בערלין פעברואר 9.

גאטליעב פאן יאגאוו, דער דייטשער אויסלענדישער מיניסטער האט פאר א קארעספאנדענט פון דער אסאשיאייטעד פרעס ערקלעהרט, אז דייטשלאנדס ערקלעהרונג וועגען די ענגלישע וואסערען, איז עהנליך צו ענגלאנדס ערקלעהרונג וועגען דעם צפון ים.

די וואסערען ווערען ערקלעהרט אלס א מלחמה געגענד, הויפטזעכליך צו זינקען דארטען האנדעלס־שיפען.

פריהער האט דייטשלאנד געזונקען די ענגלישע שיפען נאר דאן, ווען עס איז געווען פעסטגעשטעלט, אז די מאנשאפט און די פאסאזשירען קענען זיך ראטעווען.

ווען ענגלאנד האט אבער אנגענומען א טאקטיק פון וועלען אויסהונגערען דייטשלאנד, מוז דייטשלאנד ברעכען דיעזע ...אכט, און שיפען וועלען געזונקען ווערען ...יט קוקענדיג צו די מאנשאפט קען זיך ראטעווען אדער ניט.

די נייטראלע שיפען קענען אפטמאל אנגענומען ווערען פאר פיינדליכע און דארום איז גלייכער, אז זיי זאלען זיך האלטען ווייט פון יענע וואסערען.

לייקענט וועגען שלום

דער רוסישער אמבאסאדאר באכמעטיעוו אין וואשינגטאן האט אבגעלייקענט אלע קלאנגען, אז רוסלאנד האט פערהאנדעלט וועגען א בעזונדערען שלום מיט עסטרייך.

בעפרייט פון איין קלאגע

א ווערדיקט פון "ניט שולדיג" האט געבראכט די דזשורי אין די קרימינאל אסייזעס ארויסגעבראכט געגען פאול מאזור, וועלכער איז אנגעקלאגט אין א קאנספיראציע צו הויכפערראטה.

טשיעף דזשאסטיס מיולאק האט איהם שוין געוואלט בעפרייען, ווען דער פראסעקוטאר האט אויפמערקזאם געמאכט, אז עס איז אויך דא געגען איהם א צווייטע קלאגע, און ער וועט דארום נאכאמאל פראצעסירט ווערען, אבער ווי דער ריכטער האט זיך ארויסגעשפראכען וועט ער בעפרייט ווערען.

דזשיי גרענער, בעסטער פייער־אדזשאסטער אין שטאדט. ריפט מיך באלד נאך דעם פייער טעל. 6463 קאל. 32 בעלוויו עוו.